LUNDS UNIVERSITET

Från påstående till skyldighet

En funktionell analys av Studentlundsavtalet

Svenska, Språk- och litteraturcentrum
Handledare: Anna W. Gustafsson
Datum: 2018-05-08

Laura Nordén
Språkkonsultprogrammet
SVEK63 Examensarbete

Sammandrag

I denna uppsats analyseras språkliga val i ett juridiskt avtal som reglerar samarbetet mellan olika studentorganisationer. Bakgrunden är att organisationerna tidigare har uttryckt att samarbetet är otydligt. Syftet med uppsatsen är därför att undersöka hur rättigheter och skyldigheter uttrycks i avtalet. Metoden som används är funktionell textanalys med den interpersonella metafunktionen i fokus, vilket innebär en analys av kontext, språkhandlingar, modalitet, och grammatiska metaforer. Resultatet visar att avtalet i fråga är genretypiskt och att rättigheter och skyldigheter främst konstrueras genom uppmaningar som uttrycks med grammatiska metaforer. Detta skapar hög grad av förpliktelse och gör att den som skriver på är starkt bunden till det som står. Resultatet visar också att det finns en komplicerad relation mellan avtalets sändare och mottagare, vilket gör både kontext och textanalys svårtolkad.

Nyckelord: Funktionell grammatik, juridiskt språk, kontext, språkhandling, modalitet, Studentlund

Innehållsförteckning

1 Inledning....4
1.1 Syfte och frågeställningar.... 5
1.2 Disposition.... 5
2 Bakgrund....7
2.1 Om Studentlundsavtalet.... 7
2.2 Sändare och mottagare.... 8
2.3 Resultat från utvärdering av Studentlundssamarbetet.... 9
3 Teori....11
3.1 Funktionell grammatik.... 11
3.1.1 Kontextbegreppet.... 12
3.1.2 Den interpersonella metafunktionen.... 12
3.2 Tidigare forskning.... 18
4 Material och metod....21
4.1 Material: Studentlundsavtalet.... 21
4.2 Metod: textanalys med hjälp av funktionell grammatik.... 21
4.2.1 Kontext.... 22
4.2.2 Språkhandlingar, modalitet och grammatiska metaforer.... 22
5 Resultat....24
5.1 Kontext.... 24
5.2 Från påstående till skyldighet.... 25
5.3 Avtalsparternas skyldigheter och rättigheter.... 27
5.5 Sammanfattning.... 33
6 Avslutande diskussion....34
Källförteckning....35
Tryckta källor.... 35
Otryckta källor.... 35
Elektroniska källor.... 35
Bilagor....37
Bilaga 1.... 37

1 Inledning

Lika länge som det har funnits språk och språkbrukare, har det funnits ett behov av att förklara och förstå det språk vi använder. Redan i grundskolan lär vi oss att förklara språket med hjälp av den traditionella grammatiken, som ger oss kunskap om meningsbyggnad, tempus och annat som är viktigt när vi utvecklar läs- och skrivkunskaper. Forskning inom den traditionella grammatiken syftar ofta till att kartlägga, beskriva och förklara de regelsystem som aktiveras när vi använder språket, och undersöka var och hur dessa regelsystem kan uppstå (Holmberg, Karlsson & Nord 2011:8–9).

Men den traditionella analysen ger oss få perspektiv på text i sin helhet och få svar på frågor om var och hur språkets betydelse egentligen skapas. I denna lucka har *funktionell grammatik* uppstått – en grammatisk modell som fokuserar på betydelse före form (Holmberg & Karlsson 2013:10) och ger oss verktyg att göra mer övergripande analyser av hur och varför vi uttrycker oss på olika sätt i olika situationer. Verktygen ger oss också möjlighet att analysera effekten av de valda uttrycken. Funktionell analys belyser bland annat kontext och relationer mellan talare, och en utgångspunkt är att vår verklighetsuppfattning både skapar och skapas av språket vi använder (Holmberg & Karlsson 2013:10).

I denna uppsats används funktionell grammatik för att undersöka ett juridiskt dokument. Dokumentet är ett avtal mellan studentorganisationer i Lund som har ingått ett samarbete i syfte att gynna studentlivet. Samarbetet är drygt sex år gammalt, och i olika utvärderingar under åren har det framkommit att medlemsorganisationerna tycker att samarbetet bitvis är otydligt och svårt att förstå. Olika insatser för att marknadsföra och informera bättre har genomförts, men medlemsorganisationernas åsikter om otydligheten kvarstår.

Min utgångspunkt är att medlemsorganisationernas problematik inte enbart handlar om marknadsföring och information utan även om något mer grundläggande, och i denna uppsats granskar jag därför avtalet som binder dem samman. Jag fokuserar särskilt på hur rättigheter och skyldigheter uttrycks eftersom det är genom dem som man uppfattar vilka ramar som finns för organisationernas verksamhet inom och utom samarbetet. Om det finns otydligheter där, kan det mycket väl vara en bidragande orsak till att organisationerna känner sig osäkra. Juridisk text kan dessutom vara både tung och svårläst, och ställer krav på läsarens förförståelse. Om förförståelsen inte finns, ökar risken att avtalet läses och tolkas på ett sätt som skapar missförstånd eller förvirring.

Valet av funktionell textanalys som analysmetod grundas i att problematiken inte enbart berör vad som står i avtalet utan även vilka yttre faktorer som kan påverka hur de olika

avtalsparterna uppfattar det. Funktionell textanalys med den interpersonella metafunktionen i fokus möjliggör ett perspektiv där yttre faktorer samspelar med texten och där språkhandlingar kan analyseras mer djupgående utifrån sin funktion i sammanhanget snarare än sin grammatiska form. Med denna analys hoppas jag dels kunna bidra till utvecklingen av funktionell grammatik som språkligt analysverktyg för skriftlig och muntlig kommunikation i allmänhet, dels kunna visa vilken relevans ett funktionellt perspektiv kan ha för språkkonsulters studier och verksamhet i synnerhet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Det huvudsakliga syftet med denna uppsats är att undersöka hur rättigheter och skyldigheter uttrycks i Studentlundsavtalet. Ett underliggande syfte är också att bidra med kunskap om hur funktionell grammatik, särskilt den interpersonella metafunktionen, kan ge perspektiv på juridisk text. För att uppnå detta analyseras Studentlundsavtalet utifrån den interpersonella metafunktionen och följande frågeställningar:

1) Vilka språkhandlingar finns i Studentlundsavtalet?
2) Hur påverkar kontext, modalitet och grammatiska metaforer graden av förpliktelse i avtalet?
3) Vilken relation mellan sändare och mottagare kan identifieras i avtalet?

1.2 Disposition

Efter denna inledande del kommer Studentlund och Studentlundsavtalet att presenteras, samt de sändare och mottagare som är relevanta i detta sammanhang. Vidare kommer den teori som ligger till grund för uppsatsen (funktionell grammatik) att förklaras: hur den uppstod och vad som kännetecknar den. I samma avsnitt kommer begrepp som återkommer flitigt att introduceras – *kontext*, *språkhandlingar* och *grammatiska metaforer* –, likaså den tidigare forskning som har bedrivits inom ämnet.

Sedan kommer materialet att beskrivas, alltså Studentlundsavtalet och ett antal utvärderingar som har genomförts i relation till samarbetet. Vidare kommer metoden som har använts (funktionell textanalys) att redogöras för, samt relevanta resonemang som har förts inför och under analysprocessen, bland annat vilka avgränsningar som har behövt göras och av vilka anledningar.

Efter detta kommer resultatet att presenteras i samma ordning som redogörelsen för metoden. Först kommer resultatet av kontextanalysen att redovisas, sedan språkhandlingarna, sedan de grammatiska metaforerna, och så vidare. Resultatdelen kommer att avslutas med en sammanfattning som kopplas till uppsatsens syfte och frågeställningar.

Avslutningsvis kommer resultatet att diskuteras. Diskussionen kommer inledningsvis att behandla huruvida resultatet kan visa på en möjlig koppling mellan enkätsvaren och avtalet, följt av ett kort resonemang om arbetets relevans för språkkonsultyrket.

2 Bakgrund

I detta avsnitt introduceras Studentlund och Studentlundsavtalet: vad det är, hur samarbetet uppstod och hur det fungerar idag. Här redogörs även för de utvärderingar som sker på terminsbasis, i vilka det har framförts åsikter om att Studentlundssamarbetet är svårt att förstå. Här finns också en översiktlig redogörelse för avtalets sändare och mottagare samt hur relationen mellan dem ser ut.

2.1 Om Studentlundsavtalet

År 2010 föll det så kallade kårobligatoriet i Lund, vilket innebar att studenter vid Lunds universitet inte längre är skyldiga att gå med i en kår eller en nation för att få studera vid universitetet. För studentorganisationerna i Lund fanns en uppenbar risk med kårobligatoriets fall: att studenterna inte längre skulle vilja engagera sig och att det rika studentliv som alltid kännetecknat Lunds Universitet skulle minska i såväl kvalitet som utbud. Som en reaktion på detta bildades *Studentlund*. Studentlund är ett samarbete mellan nationer, kårer och Akademiska Föreningen (hädanefter: AF) i Lund, och syftet med samarbetet är att fortsatt kunna erbjuda det studentliv som alltid har gjort Lund till en populär studentstad.

Studentlund talar om ”ett medlemskap – hela studentlivet” (Studentlund 2017). För den enskilda studenten innebär detta att man betalar för ett medlemskap som egentligen är tredelat. Genom att gå med i Studentlund får studenten tillgång till alla fördelar som nationer, kårer och AF erbjuder – till exempel att stå i bostadskö, delta på arbetsmarknadsdagar eller gå på olika sociala tillställningar. Det sammanslagna medlemskapet innebär dock att studenten inte kan välja att endast gå med i kåren, nationen eller AF (Studentlund 2017). På sätt och vis utgör Studentlund således ett nytt slags obligatorium för studenterna i Lund. Man gör det enkelt för studenten samtidigt som man ökar möjligheterna att säkerställa studentorganisationernas ekonomiska och sociala status på längre sikt.

Studentlundsavtalet (Studentlund 2012) är det avtal som reglerar hur medlemskapet och samarbetet inom Studentlund ska fungera. I avtalet finns bestämmelser som rör samarbetets struktur och hur de enskilda medlemsorganisationerna förväntas bidra till och engagera sig i samarbetet samtidigt som de utövar sina egna verksamheter. I dagsläget är 12 nationer, 7 kårer, och hela AF med i Studentlundssamarbetet (Studentlund 2018 & Studentlund 2018).

De sex år som har gått sedan avtalet senast skrevs på har varit sex uppstartsår för Studentlund, och under denna tid har samarbetet diskuterats och utvecklats på olika sätt. Varje termin genomförs en utvärdering där samarbetsparterna anonymt ges möjlighet att uttrycka

sina åsikter om samarbetet. Resultaten från dessa utvärderingar visar att samarbetsparterna generellt har varit nöjda med samarbetet men att de i viss mån saknar tydlighet. Dels uppger avtalsparterna att de har dålig insikt i varandras verksamhet, dels uppger de att begreppet Studentlund känns luddigt, både internt och externt (Studentlund 2016). Huruvida otydligheten har att göra med avtalets utformning eller något annat framgår inte, men det står klart att avtalsparternas förståelse för Studentlund är viktig för stämningen inom samarbetet och attityden till det.

2.2 Sändare och mottagare

Studentlundsavtalets huvudsakliga *mottagare* är avtalsparterna: de nationer, kårer och AF som har skrivit under avtalets sista sida. Var och en av avtalsparterna har ett stort antal medlemmar, men i formella sammanhang som detta representeras de av personer från de verkställande utskotten i varje organisation. Dessa verkställande utskott består av förtroendevalda representanter som spelar viktiga operativa roller såväl inom sina respektive organisationer som inom Studentlund.

Avtalets *sändare* är naturligtvis Studentlund, och Studentlund är som konstaterat ett samarbete mellan avtalsparterna. Studentlund koordineras av en förtroendevald person som endast arbetar för just Studentlund. Utöver Studentlundskoordinatorn finns det ingen som arbetar med enbart Studentlund. De diskussionsforum och beslutsfattande organ som står nämnda i avtalet (Beredningsgrupp, Kommunikationsgrupp, Stormöte osv.) är sammansatta av representanter från avtalsparterna. Diskussioner och beslut som tas inom arbetsgrupperna ska sedan implementeras eller marknadsföras genom de enskilda medlemsorganisationerna, och de som ansvarar för att göra det är de verkställande utskotten.

Relationen mellan sändare och mottagare är alltså komplicerad. Avtalsparterna, Beredningsgruppen och övriga instanser i Studentlund är både sändare och mottagare i avtalet, vilket i praktiken innebär att sändare och mottagare i all Studentlunds administrativa verksamhet ofta består av samma personer. Dessa personer byts dessutom ut med jämna mellanrum, när de enskilda organisationerna väljer nya medlemmar till sina verkställande utskott. Därför finns det inte heller någon självklar maktrelation. I teorin skulle Studentlund kunna antas stå över de enskilda organisationerna eftersom det fungerar som ett paraply, men eftersom Studentlund genomgående drivs på initiativ från organisationerna själva verkar det inte troligt. Snarast kan maktrelationen tolkas som jämlik eftersom Studentlund och avtalsparterna är beroende av varandra.

2.3 Resultat från utvärdering av Studentlundssamarbetet

Varje termin genomför Studentlund en utvärdering med representanterna för avtalsparterna, i form av en enkät som skickas ut. Enkäten innehåller både flersvarsalternativ och fritextsvar. Det är inte obligatoriskt att fylla i enkäten men det uppmuntras. När enkätsvaren kommer in görs en sammanställning som skickas ut till alla avtalsparter, och som sedan ligger till grund för diskussioner om kommande termins fokusområden. Sammanställningar och rådata är interna dokument som jag har fått ta del av inför arbetet med denna uppsats. Jag har fått tillgång till sammanställningar från höstterminen 2014 till och med höstterminen 2016, men valt att endast använda mig av de tre terminer som ligger närmast tiden för färdigställandet av denna uppsats (VT15, HT16 och VT16 – data saknas för HT15). Med tanke på att de som arbetar med Studentlund byts ut varje termin förlorar sådana här dokument sin relevans fort. Studentlunds externa kommunikation har dock varit oförändrad sedan 2015, då en ny hemsida lanserades med nya texter om samarbetet, och eftersom marknadsföringen är en av de punkter som avtalsparterna själva lyfter fram som problematisk har jag bedömt att utvärderingar från och med VT15 är rimliga att ta hänsyn till.

I sammanställningen från VT15 har 14 av 19 avtalsparter svarat på enkäten (då ingick endast 6 kårer i samarbetet), och där framgår att många är glada över samarbetet men att det skulle kunna fungera bättre. På frågan om det finns några problem inom Studentlund svarar flera att de saknar insyn i varandras organisationer. De flesta är positiva till sin egen möjlighet att påverka arbetet, men det är splittrade åsikter om marknadsföring och varumärke (Studentlund 2015).

Även i sammanställningen från VT16 framgår det att kommunikationen och förståelsen mellan avtalsparterna anses bristfällig (Studentlund 2016). På samma sätt verkar det finnas oklarheter i hur Studentlund ska marknadsföras och hur avtalsparterna kan marknadsföra sig själva inom samarbetet.

Sammanställningen från HT16 visar en mer positiv bild, där de flesta representanter verkar anse att de förstår samarbetet. Många efterfrågar dock att denna förståelse ska finnas ännu längre ned i organisationerna, inte bara i de verkställande utskotten (Studentlund 2016). Vad gäller marknadsföringen så finns det fortfarande en del som tycker att det är svårt, men många ställer sig positiva till framtiden och menar att det nu finns ett bra underlag.

Sammanfattningsvis visar resultaten från de tre senast genomförda undersökningarna att förståelsen börjar bli bättre men att den är problematisk, framför allt i förhållandet mellan

kårer och nationer. Åsikter om att samarbetet är ”luddigt” återkommer ständigt. Det är med utgångspunkt i dessa resultat som jag genomför nedanstående analys.

3 Teori

I detta avsnitt ges inledningsvis en övergripande beskrivning av funktionell grammatik, vilket är den teori som ligger till grund för analysen. Här beskrivs även hur begreppet kontext används. Vidare ges en ingående beskrivning av den interpersonella metafunktionen. Begreppen språkhandlingar, modalitet och grammatiska metaforer förklaras närmare. Avslutningsvis ges en översikt av vilken tidigare forskning som har bedrivits på området.

3.1 Funktionell grammatik

Utgångspunkten i följande analys av Studentlundsavtalet är *den systemisk-funktionella grammatiken*, i synnerhet den interpersonella metafunktionen. Systemisk-funktionell grammatik, eller funktionell grammatik i förkortad form, är en grammatisk modell som utarbetades av lingvisten Michael Halliday under 1970-talet och skiljer sig från den traditionella grammatiken genom att funktion och betydelse – inte form – står i centrum (Holmberg & Karlsson 2013:10). I *Grammatik med betydelse* (Holmberg & Karlsson 2013) ges en överskådlig bild av hur funktionell grammatik kan appliceras på det svenska språket. I antologin *Funktionell textanalys* (Holmberg, Karlsson & Nord 2011) ges en djupare förståelse för hur den funktionella grammatiken kan användas som redskap för textanalys, bland annat genom att redovisa andra forskares studier om just funktionell textanalys i anslutning till vart och ett av avsnitten om de tre metafunktionerna. I detta arbete har jag även tagit stöd i Karlssons artikel *Grammatik som förändrar världen – funktion före form* (Språktidningen 2007), som ger en överskådlig förklaring av den funktionella grammatikens bakgrund och funktion.

På grund av sitt fokus på funktion och betydelseskapande lämpar sig den funktionella grammatiken särskilt bra för textanalyser där det finns behov av att peka ut *språkliga val* och tydligt visa på effekterna av dem. Detta beror delvis på att den funktionella grammatiken liknar diskursanalysen i det att text och kontext anses påverka och påverkas av varandra i ett samspel. Därför har funktionell grammatik fått visst genomslag i skolan, men även i myndighetssammanhang och politik (Holmberg & Karlsson 2013:11). Med ”språkliga val” menas här de uttryck som talare och skribenter använder i sin kommunikation. Språkliga val kan vara *medvetna*, exempelvis när vi skriver och talar för att övertyga, argumentera eller uppnå något annat uttalat mål. Men i kontakten med vänner, familj, kollegor och andra vi möter gör vi ständigt en mängd *omedvetna* språkliga val för att anpassa oss till kontexten. I

denna uppsats används ”språkliga val” som en benämning för både medvetna och omedvetna uttryck.

3.1.1 Kontextbegreppet

Som tidigare nämnt använder sig den funktionella grammatiken av ett kontextbegrepp som påminner om text- och diskursanalysen. Inom funktionell grammatik är kontexten både en del av betydelseskapandet och ett resultat av det. Detta gör att kontexten i en funktionell analys blir en dynamisk medspelare, vars påverkan i princip aldrig kan uteslutas från texten (Holmberg & Karlsson 2013:19).

En kontextanalys inom den funktionella grammatiken sker först och främst genom att man identifierar tre olika beståndsdelar: verksamheten, relationen och kommunikationssättet. *Verksamheten* är den aktivitet som kommunikationen i fråga handlar om, eller det sammanhang som kommunikationen befinner sig i. Genom att identifiera verksamheten kan man få en uppfattning om vilka språkliga drag som man kan förvänta sig hitta i texten (Holmberg & Karlsson 2013:19). *Relationen* identifierar vidare vilka som ingår i eller berörs av kommunikationen – sändare och mottagare. Att identifiera relationen mellan sändare och mottagare kan ge ytterligare förklaringar till varför vissa språkliga val har gjorts, till exempel på grund av hierarki eller närhet (Holmberg & Karlsson 2013:19). Att identifiera *kommunikationssättet* är avslutningsvis att förklara på vilket sätt och med vilka medel kommunikationen sker. Är det ett samtal eller en text? Är texten ett brev eller en anteckning? Det sätt på vilket kommunikationen sker kan ge oss information om vilka språkliga möjligheter och begränsningar som finns. Tillsammans skapar dessa beståndsdelar en övergripande bild av kontexten, som sedan kan ligga till grund för att se och tolka betydelser i enskilda språkliga val (Holmberg & Karlsson 2013:19).

3.1.2 Den interpersonella metafunktionen

De tre olika delarna av kontexten har, enkelt uttryckt, en betydelsemässig motsvarighet i varsin så kallad *metafunktion*. Metafunktionerna är övergripande indelningar i den funktionella grammatiken som kategoriserar olika språkliga val efter deras betydelseskapande funktion (Holmberg & Karlsson 2013:21). Den *ideationella* metafunktionen handlar om vad som händer, syns och berättas i texten. Den *interpersonella* metafunktionen handlar om hur relationer skapas, syns och påverkas, och den *textuella* metafunktionen innehåller verktyg för att utläsa teman och informationsstrukturer i texten (Holmberg & Karlsson 2013:22). Genom

att analysera metafunktionerna kan vi få mer detaljerade upplysningar om det som redan kunnat anas i kontextanalysen. Det är dock viktigt här att återigen poängtera dynamiken i dessa samband: kontexten både påverkar och påverkas av metafunktionerna, och alla metafunktionerna hänger ihop med varandra (Holmberg & Karlsson 2013:20).

Som nämnt utgår dock denna analys endast från den interpersonella metafunktionen. Studentlund tampas med att de som arbetar inom organisationen upplever samarbetet som otydligt, vilket tyder på komplikationer i hur avtalets formuleringar tolkas i praktiken. Det är således intressant att göra en djupgående analys snarare än en översiktlig, och försöka besvara frågor som rör avtalets språkliga uttryck och hur det kan tolkas. Utgångspunkten i den interpersonella metafunktionen är att varje interaktion och kommunikation utgör ett spel mellan sändare och mottagare, och att varje drag i spelet innehåller förväntningar om att ge eller få en viss respons (Holmberg & Karlsson 2013:31). Därför innehåller den interpersonella metafunktionen värdefulla verktyg som kan öka förståelsen för hur särskilda förväntningar skapas, bemöts och realiseras i Studentlundsavtalet.

Språkhandlingar

Det första, och mest grundläggande, tillvägagångssättet för att analysera det interpersonella i en text är att ta reda på vilka *språkhandlingar* som finns i den. Språkhandlingarna delas in i fyra kategorier: påståenden, frågor, uppmaningar och erbjudanden (Holmberg & Karlsson 2013:33). Den grundläggande tanken är att alla kommunikativa handlingar handlar om *utbyte* och *talarroller*. Utbytet sker mellan information eller varor och tjänster, och talarrollerna är antingen givande eller krävande. Kombinationen av talarroll och utbyte avgör alltså vilken språkhandling det rör sig om i en text. De möjliga kombinationerna illustreras i figur 1:

utbyte:	talarroll:		
		givande	krävande
	information	påstående	fråga
	varor och tjänster	erbjudande	uppmaning

Figur 1. Språkhandlingarnas förutsättningar (Holmberg & Karlsson 2013:11).

Men en språkhandling innehåller också en inbyggd förväntan om en viss respons. Om en talare gör ett påstående, förväntas den som blir tilltalad besvara påståendet genom att antingen bekräfta eller ifrågasätta, och om talaren ställer en fråga förväntar hen sig ett svar (Holmberg & Karlsson 2013:35). Det finns både förväntade och alternativa responsdrag, och sambandet mellan språkhandlingar och responsdrag kan beskrivas enligt figur 2:

utbyte:	utspelsdragets talarroll:				
		givande		krävande	
	information	påstående →	bekräftelse	fråga →	svar
			ifrågasättande		avstående
	varor och tjänster	erbjudande →	accepterande	uppmaning →	åtagande
			avvisande		vägran

Figur 2. Språkhandlingar och förväntade responsdrag (Holmberg & Karlsson 2013:36).

Tre av de fyra språkhandlingarna har dessutom en egen grammatik, och det är dessa grammatiska kännetecken man inledningsvis letar efter i en analys av språkhandlingar. För att identifiera *frågor* och *påståenden* i en text är det till exempel nödvändigt att satsen innehåller *subjekt* och *finit*. Dessa två enheter motsvarar subjekt och finit verb i den traditionella grammatiken, men här definieras de istället utifrån sin funktion – tillsammans gör de satsen så kallat *förhandlingsbar*, alltså öppen för respons (Holmberg & Karlsson 2013:37). Förhandlingsbara satser som uttrycker en egen språkhandling kallas *fria satser*, och enligt Holmberg & Karlsson (2013:118) är endast sådana satser relevanta för analys.

Subjektet fungerar som en fästpunkt för det som utbytet av information handlar om, vilket är nödvändigt för att kunna ge respons (Holmberg & Karlsson 2013:40). I följande två exempel (fråga + respons) är subjektet fetmarkerat:

(1) Kommer **du** in till stan ikväll? – Ja, **jag** gör nog det.
(2) Sa **han** att han blev sjuk? – Nej, **han** sa att han bara var trött.

Subjektet kan ibland vara underförstått i responsdraget, och det är inte heller nödvändigt att utnyttja samma fästpunkt som föregående talare, men enligt Holmberg & Karlsson (2013:40) faller det sig oftast naturligt att fortsätta utbytet av information på detta sätt.

Finitet utgörs alltid av ett verb, vars funktion är att förankra satsen i tid: dåtid, nutid eller framtid. Tidsförankringen är nödvändig för att kunna ge respons – Holmberg & Karlsson (2013:43) ger exemplet att den som svarar på en fråga måste veta om informationen som krävs gäller det som händer nu eller det som ska hända imorgon. Oftast uttrycker finitet även det som sker i satsen, men inte alltid. När till exempel temporala och modala verb (ska, kommer, etc.) används i en sats utgör de finitet, men markerar inte vad som sker i satsen.

Att undersöka finit och subjekt är effektivt för att identifiera både frågans och påståendets grammatik. Frågans grammatik, *frågesatsen*, är både enkel att upptäcka och att ge respons på. I frågesatsen kommer subjektet efter finitet (Holmberg & Karlsson 2013:48). I följande exempel är subjekt fetmarkerat och finit understruket:

(3) <u>Vill</u> **du** träffas imorgon?

Påståendets grammatik, *påståendesatsen*, är inte lika enkel. Den är svår att ge respons på, och i påståendesatsen finns heller ingen fast följd mellan subjekt och finit (Holmberg & Kalrsson 2013:50). Det vanligaste är att dock att subjektet kommer först, sedan finit:

(4) **Jag** är hungrig.

Även om det inte gör det, står finitet generellt på andra plats i satsens led (Holmberg & Karlsson 2013:51):

(5) När snön kom blev **jag** orolig att jag skulle missa mitt tåg.

Det finns en uppsjö av variationer och komplikationer, men de påståendesatser som analyseras nedan följer övervägande dessa grundläggande regler.

Uppmaningens grammatik, *uppmaningssatsen*, är annorlunda eftersom uppmaningar inte handlar om utbyte av information, utan av varor och tjänster. Därför har uppmaningssatsen en speciell grammatik som inleds av ett verb i imperativ och saknar subjekt. Bristen på subjekt medför att det inte riktigt går att svara på en uppmaning med ord, och istället förväntas man då svara genom handling (Holmberg & Karlsson 2013:53). Ett exempel:

(6) Skjutsa mig till stationen!

Uppmaningar genom verb i imperativform uppfattas ofta som starka och ibland alltför hårda. Därför är det vanligt att uppmaningar istället uttrycks med hjälp av till exempel frågesatser (”Skjutsar du mig till stationen?”) eller påståendesatser (”Det hade varit snällt om du skjutsade mig till stationen.”) (Holmberg & Karlsson 2013:54). Att uttrycka innehållet i en språkhandling med hjälp av en annan kallas för en *grammatisk metafor*. Motsatsen, att uttrycka en språkhandling med dess vanliga grammatik, kallas för *kongruent* uttryck.

Den sista språkhandlingen, *erbjudandet*, saknar en egen kongruent grammatik och uttrycks enbart genom grammatiska metaforer. Detta beror på att givandet av varor och tjänster sällan sker endast språkligt (Holmberg & Karlsson 2013:55). Erbjudandet uttrycks därför ofta genom påståendesatser eller uppmaningssatser:

(7) Jag hjälper dig att diska och städa!
(8) Köp en ny TV till pangpris nu!

Språkhandlingarnas grammatik, både kongruent och metaforisk, kan sammanfattas enligt figur 3:

	FRÅGA	PÅSTÅENDE	UPPMANING	ERBJUDANDE
Kongruent grammatik	frågesats: Kommer hon? När kommer hon? finit: först eller efter frågeled Subjekt: efter finit	påståendesats: Hon har kommit. finit: som andra led subjekt: före eller efter finit	uppmaningssats: Kom! finit: saknas subjekt: saknas inledande verbet står i imperativ	
Metaforisk grammatik	påståendesats: Hon kommer väl?	frågesats: Har hon inte kommit?	påståendesats: Nu kommer du! frågesats: Kan du komma?	uppmaningssats: Låt mig hjälpa dig! påståendesats: Jag hjälper dig gärna. frågesats: Skulle du vilja att jag hjälper dig?

Figur 3. Språkhandlingarnas grammatik (Holmberg & Karlsson 2013:58)

Genom att identifiera språkhandlingar i en text, och fundera över deras möjliga responsdrag, kan vi börja förstå vad som är syftet med texten.

Modalitet

Modalitet är strategier som sändare kan använda sig av för att modifiera sina språkhandlingar. Modalitet kan skapas med hjälp av *modala verb* (till exempel *kan*, *bör*, *ska*) eller så kallade *interpersonella satsadverbial* (till exempel *kanske*, *ju, faktiskt*). Genom att använda ett eller flera av dessa verktyg, kan sändare modifiera sina språkhandlingar och nyansera dem. Modalitet delas in i fyra typer: sannolikhet, villighet, förpliktelse och vanlighet. Varje modalitet hör vanligen ihop med en språkhandling, och beroende på i vilken grad man vill modifiera sin språkhandling använder man sig av ett särskilt modalt verb eller interpersonellt satsadverbial (Holmberg & Karlsson 2013:58–59).

I denna uppsats återkommer modaliteten för förpliktelse ett flertal gånger. Förpliktelse är generellt sammankopplat med språkhandlingen uppmaning, vars kongruenta uttryck är ett verb i imperativ utan subjekt (se figur 3). Som tidigare nämnt kan uppmaningen ibland uppfattas som hård eller oartig. Utöver att använda grammatiska metaforer är det även möjligt att använda sig av modalitet för att höja eller sänka styrkan i uppmaningen. Olika modala verb signalerar olika styrka på en skala, som illustreras i figur 4:

negerad uppmaning, utan modalitet	FÖRPLIKTELSE			onegerad uppmaning, utan modalitet
	låg grad (tillåtet, möjligt)	medelhög grad (rekommenderat)	hög grad (nödvändigt)	
Fyll inte i en särskild blankett!	Du kan fylla i en särskild blankett	Du bör fylla i en särskild blankett	Du ska fylla i en särskild blankett	Fyll i en särskild blankett!

Figur 4. Modalitetsskalan för förpliktelse (Holmberg & Karlsson 2013:63)

Kan, *bör* och *ska* är de modala verben här, och de signalerar olika grader av förpliktelse. *Kan* gör exempelvis att uppmaningen känns betydligt mjukare, nästan mer som en möjlighet än ett tvång. *Ska*, å andra sidan, ger ett starkare intryck. Beroende på vilken modalitet som används ändras styrkan i uppmaningen. Motsvarande skalor finns för de övriga tre modalitetstyperna, och vissa modala verb återkommer ibland på flera skalor. De övriga tre modalitetstyperna är dock inte relevanta för kommande analys, och således redogörs de inte närmare för här.

Grammatiska metaforer

Den funktionella grammatiken beskriver *grammatiska metaforer* som inkongruenta varianter av språkhandlingar, eller alternativa sätt att uttrycka samma språkhandling (Holmberg & Karlsson 2013:49). Det kongruenta uttrycket är språkhandlingens egentliga grammatik, och ett inkongruent uttryck är en förändrad variant av samma språkhandling. Holmberg & Karlsson (2013:49) visar detta med hjälp av frågan ”Du är väl vegetarian?”. Det är onekligen en fråga, men frågan följer inte frågans grammatik utan utgörs istället av en påståendesats. Ändå förstår vi denna mening som just en fråga. Att konstruera en fråga genom använda en påståendesats är således att använda en grammatisk metafor. I nedanstående analys ligger fokus på grammatiska metaforer som rör påståenden och uppmaningar.

3.2 Tidigare forskning

Eftersom den funktionella grammatiken inte har fått ordentligt fäste i Sverige förrän de senaste 20 åren, är forskningsfältet ännu inte särskilt omfattande. Antologin *Funktionell textanalys* (Holmberg, Karlsson & Nord 2011) innehåller artiklar där flera författare tillämpar olika aspekter av den interpersonella metafunktionen som analysverktyg. Helgesson (2011:129–133) visar exempelvis hur modala verb och satsadverbial används som artighetsstrategier för kravställande i platsannonser och hur grammatiska metaforer kan ”förflytta” modala verb från en modalitetsskala till en annan. Hamberg (2011:144–150)

analyserar en mängd språkhandlingar i en arbetsplan, och konstaterar att olika läsarroller i texten möjliggör såväl kongruenta som metaforiska tolkningar av en och samma språkhandling.

Vidare har funktionell grammatik fått genomslag som analysredskap inom didaktik och pedagogik, där till exempel Bergvalls (2016) studie av matematikuppgifter och Nygård Larssons (2011) studie av biologiämnet för en språkligt heterogen klass använder metafunktionerna för att undersöka meningsskapande i undervisningsmaterial och elevtexter. I båda dessa avhandlingar konstateras dels att skolämnet i fråga (matematik eller biologi) innehåller två språk, ett mer vardagligt och ett mer ämnesspecifikt (Bergvall 2016:75–77, Nygård Larsson 2011:307–308), dels att elever verkar ha lättare att förstå och lösa uppgifter om de uttrycks med i vardagliga termer, eller om det ämnesspecifika språket förtydligas genom symboler och bilder (Bergvall 2016:80–82, Nygård Larsson 2011:308–309).

En, för detta arbete, särskilt relevant studie är Jannika Lassus (2010) avhandling om sverigesvenska och finlandssvenska barnfamiljsbroschyrer med SFL som analysmetod. Lassus (2010:92, 207) granskar i första hand relationen mellan myndighet och läsare genom den ideationella metafunktionen, men gör även en omfattande analys av språkhandlingar och modalitet. Hon konstaterar att barnfamiljsbroschyrerna domineras av kongruenta påståenden, vilket är att förvänta av en informerande text, men att känsligare språkhandlingar som begäran om information och tjänster uttrycks inkongruent – gärna med de modala hjälpverben *ska*, *bör* och *måste* som ger hög grad av förpliktelse. Det vanligaste modala hjälpverbet, *kan*, återfinns i påståenden och erbjudanden men har mycket vag betydelse (Lassus 2010:218–219).

Lassus (2010:189, 208) diskuterar dessutom hur förväntade responsdrag gör informerande texter dialogiska trots att de inte utgör ett samtal, samt att det kan finnas relevans i att analysera modalitet i bisatser vid de tillfällen bisatserna innehåller information som är nödvändig för mottagaren, trots att Holmberg & Karlsson (2013:118–121) endast rekommenderar att analysera så kallat fria satser.

Lundin (2018) lyfter liknande resonemang i sin studie av tränarspråk i idrottssammanhang. Materialet utgörs av muntlig kommunikation, där idrottstränare instruerar barn med kongruenta och inkongruenta uppmaningar utan verbal respons (Lundin 2018:157–163). Med hjälp av funktionell analys och Bernsteins kodbegrepp undersöker Lundin (2018:156) likheter och olikheter hos tränares språkbruk i olika sporter, och diskuterar bland annat hur till synes monologisk kommunikation i själva verket är dialogisk då en tränares språkhandlingar innehåller en förväntan om icke-verbala responsdrag: de tränande svarar genom att genomföra uppmaningarna.

I sin artikel argumenterar Lundin (2018:153) även för att den funktionella analysen i viss utsträckning bör kunna ta hänsyn till språkhandlingar i bisatser, till exempel om de tillför information som är nödvändig för huvudsatsen eller kontexten. Detta resonemang har varit av stor vikt för min analys – se avsnitt *4.2.2 Språkhandlingar, modalitet och grammatiska metaforer.*

En viktig aspekt av Studentlundsavtalet är att det är ett juridiskt dokument. Juridisk text har granskats ur många perspektiv, bland annat i avhandlingen *Lagtexters begriplighet: en språkfunktionell studie av medbestämmandelagen*, där Britt-Louise Gunnarsson (1982) konstaterar att begripligt lagspråk behöver ta hänsyn till mottagarens förkunskaper genom att använda begripliga ord och uttryck samt genom att disponera innehåll på ett sätt som är anpassat efter den som läser. Gunnarssons forskning befäster en av utgångspunkterna i problemformuleringen för detta arbete: att juridisk text är svårläst och svårtolkad om inte förförståelsen finns.

Detta arbete fokuserar dock inte på att undersöka Studentlundsavtalets begriplighet ur ett klarspråkligt perspektiv, utan snarare hur begripligheten kompliceras av yttre faktorer och hur dessa faktorer uttrycks i texten. Därför är den juridiska texttypen intressant i sig. I *Juristens skrivhandbok* (Englund Hjalmarsson & Mattson 2013) beskrivs den inneboende kraft som ett juridiskt dokument besitter och hur juridiskt språk som kontext innebär att lagtexter har en reell tyngd som gör att graden av förpliktelse automatiskt blir hög, vilket framför allt påverkar analysen av modalitet i Studentlundsavtalet. Jag utvecklar detta i kapitel *5.1 Kontext*.

4 Material och metod

I detta avsnitt beskrivs analysmaterialet och metoden närmare. Studentlundsavtalets utformning beskrivs mer ingående, även tillvägagångssättet för textanalysen. Här förs även resonemang om vilka avgränsningar som har gjorts och av vilka anledningar.

4.1 Material: Studentlundsavtalet

Studentlundsavtalet inklusive bilagor är ett omfattande dokument, och jag har därför behövt begränsa mitt analysmaterial inför detta arbete. För det första har jag beslutat mig för att endast analysera avtalet och bortse från alla bilagor. De flesta bilagor är arbetsordningar och samordningsrutiner som syftar till att förklara och styra särskilda instansers arbete på detaljnivå, och bilagorna är således mest relevanta för de som arbetar med eller inom de olika instanserna. Studentlundsavtalet utgör kärnan i samarbetet, eftersom avtalet sätter ramarna för hur varje enskild organisation ska arbeta i och för samarbetet, och därför har jag valt att göra min analys av endast avtalet.

Studentlundsavtalet (Studentlund 2012) är ett sex sidor långt dokument som inleds med att alla avtalsparterna nämns, vilket följs av en sida där bakgrund och syfte förklaras. Detta avsnitt är skrivet som en mer berättande löptext och således helt annorlunda formulerat än de påföljande paragraferna. Inledningsvis gjorde jag en ansats att analysera även dessa stycken för att identifiera rättigheter och skyldigheter. Det visade sig dock vara mycket svårt, vilket troligtvis beror på att de faktiskt inte uttrycker rättigheter och skyldigheter utan snarare fungerar som en informerande del. Den skyldighet som faktiskt kan finnas hänger ihop med textens juridiska tyngd: genom att skriva under intygar avtalsparterna inte bara att de ska följa reglerna, utan de intygar även att de har läst och förstått hela avtalet, inklusive de inledande styckena. För att förstå samarbetet och avtalets innehåll är det nödvändigt att ha läst och förstått både syfte och bakgrund, och därav skapas den känsla av förpliktelse som jag ursprungligen tolkade som rättighet eller skyldighet.

Utifrån ovanstående resonemang har jag valt att endast analysera avtalets huvuddel: paragrafer som behandlar olika delar av samarbetet, till exempel målgrupp, marknadsföring och bindningstid.

4.2 Metod: textanalys med hjälp av funktionell grammatik

Jag har valt att analysera Studentlundsavtalet med hjälp av funktionell grammatik. Till skillnad från majoriteten av de arbeten som hittills gjorts inom funktionell grammatik bortser

jag helt från den ideationella och den textuella metafunktionen, och analyserar endast avtalet utifrån kontexten och den interpersonella metafunktionen: språkhandlingar, modalitet och grammatiska metaforer.

Jag har valt att enbart analysera en av metafunktionerna eftersom jag ville undersöka avtalet på djupet, och samtidigt kunna presentera en relevant helhetsbild. Det hade varit möjligt för mig att göra det omvända, alltså att välja ut en liten del av avtalet och sedan göra en analys ur fler perspektiv. Efter att ha börjat studera den interpersonella metafunktionen såg jag dock att det i denna funktion finns mycket intressant att hämta, och att jag hellre ville göra en mer specifik analys av hela avtalet. Genom att analysera hela avtalet från färre perspektiv kan jag hålla mig inom rimligt omfång för denna uppsats, samtidigt som jag ger en helhetsbild av Studentlundsavtalet som är både detaljerad och användbar.

I resultatet har jag valt att inte redovisa allt analyserat material. Den främsta anledningen till det är att en redovisning av hur jag har tolkat varje enskild konstruktion skulle ta alldeles för mycket plats. Jag har istället valt ut exempel som tydligt illustrerar det som min analys av avtalet har resulterat i. Avtalet i sin helhet ligger som bilaga i detta arbete.

4.2.1 Kontext

Kontexten är, som tidigare konstaterat, en oundviklig del av den funktionella grammatiken och jag har gjort min kontextanalys genom att identifiera Studentlundsavtalets verksamhet, relation och kommunikationssätt. Jag har sedan använt kontexten som tolkningsram för resten av analysen. Kontexten har varit till stor hjälp framför allt vad gäller att identifiera grammatiska metaforer, men även för att kategorisera modala verb som återfinns på flera modalitetsskalor.

4.2.2 Språkhandlingar, modalitet och grammatiska metaforer

I analysen har jag först och främst kategoriserat alla språkhandlingar efter deras kongruenta uttryck. Jag har sedan gått in närmare i språkhandlingarna och identifierat modala verb, interpersonella satsadverbial och eventuella övriga modala uttryck. Tillsammans med kontexten har jag använt modaliteten för att tolka de grammatiska metaforer jag hittade. Genom denna process har jag avslutningsvis kunnat kategorisera de olika språkhandlingarna som antingen skyldighet eller rättighet.

Bland de analyserade språkhandlingarna återfinns vid två tillfällen nominala att-bisatser. Som tidigare nämnt menar Holmberg & Karlsson (2013:37, 118) att endast fria satser är

relevanta i funktionell analys, eftersom subjekt och finit är nödvändiga för att satsen ska vara förhandlingsbar. Bisatser kategoriseras av Holmberg & Karlsson (2013:118–120) som *bundna* eller *inbäddade* satser, eftersom de är beroende av den fria satsens subjekt och finit och inte kan uttrycka en egen språkhandling. I vissa fall innehåller dock även bisatser information som är nödvändig för att kunna ge respons.

Lassus (2010:208) analys av modala hjälpverb i broschyrer omfattar till exempel både huvudsatser och bisatser, vilket förklaras med att bisatserna i materialet innehåller information som påverkar hela satsens betydelse. Lundin (2018:153) analyserar finita verb i både huvudsatser och nominala att-bisatser och visar med följande exempelmening att sådana bisatser är nödvändiga för satsens funktion:

(9) Jag tror att Björn och Liv springer.

Den fria satsens subjekt och finit här är ”Jag tror”. För att satsen ska fungera är bisatsen ”att Björn och Liv springer” nödvändig, både i fråga om syntax och förhandlingsbarhet. Syntaktiskt är ”Jag tror” inte korrekt, och för att kunna ge respons på satsen är ”Jag tror” inte tillräcklig information. Lundin (2018:153) skriver att ”det reella innehållet i yttrandet faktiskt ligger i den nominala att-bisatsen: det är springandet i ’att Björn och Liv springer’ som utgör basen för själva innehållet medan ’jag vill’ snarare är ett påstående”. Således gör jag tolkningen att åtminstone nominala att-bisatser kan ha funktionell relevans, och därför har jag räknat med även dem i min analys.

5 Resultat

Nedan presenteras resultatet av analysen. Resultatet börjar med kontexten som sedan utgör grunden för identifikation av språkhandlingar och grammatiska metaforer. Rättigheter och skyldigheter identifieras och deras konstruktion redovisas med exempel från Studentlundsavtalet. Avslutningsvis sammanfattas resultaten.

5.1 Kontext

Studentlundsavtalets *verksamhet* är i första hand samarbetet där de olika avtalsparterna ingår och arbetar. I detta samarbete finns både större och mindre arbetsgrupper, och i periferin finns även de enskilda avtalsparternas organisationer. Dessa arbetar och samarbetar på uppdrag av varandra, och ofta finns samma aktiva personer med i flera delar av verksamheten. En del av verksamheten är även de möten och andra träffar som sker inom Studentlunds organisation. Dessa möten sker dock i enlighet med avtalets bestämmelser, vilket innebär att avtalet i viss mån både skapar och skapas i sin egen verksamhet.

Relationen i Studentlundsavtalet är likvärdigt komplicerad. Beredningsgruppen är den grupp som har ansvar för att utveckla och omarbeta förslag som sedan diskuteras på Stormötet. Beredningsgruppen utgörs av representanter från ett par av de olika avtalsparterna. De större frågor som bereds skickas ut till alla avtalsparter på förhand, så att alla kan vara förberedda för diskussion när det är dags för Stormötet. Om Beredningsgruppen får i uppdrag att arbeta fram ett förslag på hur Studentlundsavtalet kan uppdateras eller skrivas, är det till sig själva de skriver. Även de huvudsakliga mottagare som inte sitter i just Beredningsgruppen har ungefär likvärdig kunskap om vad Studentlund är, eftersom de alla spelar operativa roller inom samarbetet. Relationen mellan Beredningsgruppen och de övriga mottagarna här är alltså jämlik, men medlemmarna i Beredningsgruppen har i detta fall även ett uppdrag som de ska utföra.

Kommunikationssättet är ett juridiskt bindande avtal, påskrivet av representanter från avtalsparterna. Vid första anblick verkar det vara en informerande text, som berättar om vad Studentlundsavtalet är och hur det fungerar. Men eftersom det är ett juridiskt bindande dokument finns ytterligare en dimension i kommunikationen, som är viktig för kontexten. Englund Hjalmarsson och Mattsson skriver om juridisk text att:

> ”Det finns helt enkelt en inneboende kraft i juridiska texter som andra texter saknar, en kraft som brukar kallas giltighet, rättsverkan, juridisk hållbarhet eller att texten är bindande. En

juridisk text är så att säga 'på riktigt', och att handla i strid med en juridisk text får konsekvenser."

(Englund Hjalmarsson & Mattson, 2013:3)

Att Studentlundsavtalet är bindande tillhör alltså också kommunikationssättet, eftersom det innebär att det inte enbart är en informerande text, utan en text med reell makt. Jag återkommer till hur detta påverkar texten.

Verksamheten, relationen och kommunikationssättet är tätt knutna till varandra och det är svårt att dra tydliga gränser mellan dem. Dessutom färgas kontexten av att avtalet ingår i ett juridiskt bindande sammanhang som ställer särskilda krav på möjligheter till uttolkning. Studentlundsavtalets kontext framstår således som tung och komplicerad.

5.2 Från påstående till skyldighet

En första överblick av språkhandlingarna i texten visar att Studentlundsavtalet enbart utgörs av påståendesatser, det vill säga givande av information. Finitet står på andra plats och föregås av subjekt i form av mer eller mindre utbyggda nominalfraser. Språkhandlingarna ger samma första intryck som kommunikationssättet gör i kontexten: det verkar vara en informerande text. Ett par exempel ser ut såhär:

(10) Målgruppen för Studentlund är studenter vid Lunds universitet.

(11) Avtalsparterna är överens om att den sammanlagda avgiften till nation, Akademiska Föreningen och kår ska uppfattas som rimlig.

Här är avtalsparterna subjekt i två olika påståendesatser, där verbet kommer på andra plats. I kontextanalysen konstaterades att den juridiska tyngd som avtalet bär på skapar en kontext som innehåller faktisk makt. Denna faktiska makt finns närvarande även i dessa språkhandlingar.

Det enklaste sättet att få syn på vad som kan gömma sig i Studentlundsavtalets påståendesatser är genom att studera responsdragen lite närmare. De möjliga responsdragen för ett påstående är bekräftelse eller ifrågasättande - antingen bekräftar man informationen som ges eller så ifrågasätter man den (Holmberg & Karlsson 2013:36). Exempel på förväntade responsdrag i ovanstående påståendesatser skulle kunna vara följande:

(12) Målgruppen för Studentlund är studenter vid Lunds universitet. – *Ja, det är den.*
(13) Avtalsparterna är överens om att den sammanlagda avgiften till nation, Akademiska Föreningen och kår ska uppfattas som rimlig. – *Nej, det är de ju inte.*

Detta är en relativt statisk respons. I en vanlig informerande text är det ofta omöjligt eller onödigt att svara. Förväntad respons på en informerande text i sin helhet är ungefär samma som den förväntade responsen på en påståendesats.

Att Studentlundsavtalet är ett juridiskt bindande dokument förändrar dock de möjliga responsdragen. Hjalmarsson och Mattson (2013:3) skriver, som nämnt, att brott mot det som står i en juridisk text kan innebära verkliga konsekvenser, vilket innebär att den förväntade responsen inte egentligen är att bekräfta information. Genom att skriva under avtalet förbinder sig parterna att följa reglerna som finns nedskrivna i de olika paragraferna. De möjliga responsdragen för avtalets påståendesatser ser i så fall ut såhär:

(14) Målgruppen för Studentlund är studenter vid Lunds universitet. - *Avtalsparterna riktar endast sin verksamhet till studenter vid Lunds universitet.*
(15) Avtalsparterna är överens om att den sammanlagda avgiften till nation, Akademiska Föreningen och kår ska uppfattas som rimlig. - *Avtalsparterna beslutar om den Studentlundsavgift som bedömts rimlig och fakturerar därefter.*

Detta kan verka en aning redundant att läsa i text, men får konsekvenser för hur språkhandlingen tolkas. De möjliga responsdragen rör snarare *aktion* än information – att följa eller att inte följa. Således kan det vi tidigare tolkat som information istället tolkas som instruktioner, där avtalet kräver vissa tjänster av den som läser och har skrivit under. Dessa exempel är inte påståenden, utan uppmaningar (se figur 2 i kapitel 3.1.2).

Ovanstående meningar är alltså grammatiska metaforer, där det som vid en första anblick verkar vara ett påstående egentligen är en uppmaning. Ytterligare ett sätt att upptäcka grammatiska metaforer är att undersöka de modala verben. Det modala verbet *ska* förekommer på flera ställen i avtalet, exempelvis dessa tre:

(16) Avtalsparterna ska samarbeta under namnet Studentlund.
(17) Avtalsparterna ska mötas i Stormöte vid de tillfällen Beredningsgruppen sammankallar till.

(18) Beredningsgruppen ska se till att innehållet i avtalets bilagor tillämpas inom Studentlundssamarbetet och vid behov gentemot avtalsparterna initiera nödvändiga förändringar av sådana bilagor.

Ska är ett modalt verb som återfinns på skalorna för både sannolikhet, förpliktelse och villighet. Att avgöra vilken modalitet som gäller här blir dock enkelt med hjälp av kontexten: exempelmeningarna är uppmaningar, konstruerade genom textens bindande funktion, och det förväntade responsdraget är att mottagaren följer instruktionen. Därigenom drar jag slutsatsen att *ska* uttrycker förpliktelse i dessa meningar. På modalitetsskalan uttrycker *ska* förpliktelse i hög grad, vilket stämmer överens med det faktum att meningarna återfinns i ett avtal.

Dessa uppmaningar med hög förpliktelse är enkla att förstå med avseende på rättigheter och skyldigheter. Betydelsen är tydlig: detta ska du göra. Det är således en skyldighet, och i dessa konstruktioner förekommer oftast avtalsparterna som subjekt. Det finns ett par undantag, som jag återkommer till nedan. Men överlag är avtalsparterna bundna av skyldighet som uttrycks på detta sätt.

5.3 Avtalsparternas skyldigheter och rättigheter

Studentlundsavtalets huvudsakliga mottagare är avtalsparterna, och det är just avtalsparternas skyldigheter som utgör den största delen av avtalet. Oftast uttrycks dessa skyldigheter genom uppmaningar, som realiseras genom påståendesatser i kombination med modala verb som uttrycker förpliktelse. Detta är en av uppmaningens vanligaste grammatiska metaforer (Holmberg & Karlsson 2013:54). Här följer ett par exempel:

(19) Avtalsparterna ska samarbeta under namnet Studentlund.
(20) Varje avtalsslutande part ska utse en ordinarie representant och en personlig suppleant såsom deras representanter i Stormötet.

Båda dessa uppmaningar konstrueras med påståendesatser där det modala verbet *ska* används för att höja graden av förpliktelse. Här redovisas två exempel, men i avtalet finns många fler. Avtalsparternas skyldigheter uttrycks övervägande med hjälp av denna konstruktion. På vissa ställen förekommer mer komplicerade varianter av denna konstruktion, till exempel följande:

(21) Sådan samordning och kommunikation ska ske i enlighet med de regler och rutiner som parterna kommer att utarbeta och bilägga detta avtal.

Samordningen och kommunikationen som åsyftas i det första subjektet är samordning och kommunikation mellan avtalsparterna. Trots att avtalsparterna inte nämns i det första subjektet är det underförstått att de är skyldiga att följa reglerna för samordning och kommunikation. Se även följande exempel:

> (22) Medlemsavgifterna ska tas ut gemensamt och på terminsbasis.
>
> (23) Målgruppen skall inte heller ha möjlighet till lösande av endast stödmedlemskap, särskilt medlemskap i Akademiska Föreningen, gästkort eller liknande.

Avtalsparterna står inte nämnda i någon av meningarna, och subjektet är något helt annat. I exempel (22) finns den typiska modaliteten *ska* med, men den följs av en passiv verbform, *tas ut*, som i sin tur följs av ordet *gemensamt*. Den passiva formen döljer ett subjekt. Ur kontexten kan vi tolka att medlemsavgifterna är kopplade till medlemskapet, och i medlemskapet ingår alla avtalsparter. En rimlig slutsats här är att avtalsparterna är det dolda subjektet i denna mening, och således är det fortfarande avtalsparternas skyldighet som avses.

I exempel (23) verkar det inte heller som att avtalsparterna har någon explicit skyldighet. Det som står är att målgruppen ”inte ska ha möjlighet”. Men att ”inte ha möjlighet” innebär att någon måste neka målgruppen denna möjlighet. Även här handlar texten om medlemskap, vilket enligt resonemanget ovan innebär att avtalsparterna ”ska neka målgruppen de särskilda medlemskapen som nämns”. Återigen rör det sig om en skyldighet för avtalsparterna.

Omvända skyldigheter återfinns på fler ställen i avtalet. Ett annat sätt att konstruera detta verkar vara genom att uttrycka möjligheter för andra än avtalsparterna med hjälp av ”kan”:

> (24) Parterna avser att studenten ska kunna teckna medlemskap så snart som möjligt efter antagning till utbildning vid Lunds universitet.

I detta exempel är avtalsparterna subjekt i huvudsatsen, men finitet ”avser” innehåller ingen förpliktelse. Finns då ingen skyldighet? Här bedömer jag att det finns skäl att analysera även finitet i den nominala att-bisatsen, eftersom den innehåller information som är nödvändig för att förklara parternas avsikt. Bisatsens subjekt är ”studenten” och finitet är ”ska kunna teckna”. Här finns modalitet – ”ska” signalerar förpliktelse i hög grad, vilket tidigare har indikerat att det rör sig om en skyldighet. Det kan dock inte vara studentens skyldighet, eftersom det inte är obligatoriskt att gå med i Studentlund. En rimlig tolkning av denna mening blir således att det är parternas avsikt att erbjuda en *möjlighet* för studenten att teckna medlemskap. ”Att studenten ska kunna teckna medlemskap” bör då tolkas som att parterna

ska erbjuda studenten en möjlighet att teckna medlemskap, och att modaliteten i ”ska” (hög grad av förpliktelse) trots allt är kopplad till avtalsparten. Studenten måste inte gå med i Studentlund, men om hen vill så är avtalsparterna skyldiga att låta hen göra det.

Avtalsparterna har alltså många skyldigheter, och de uttrycks på olika sätt genom avtalet. Vad gäller avtalsparternas rättigheter så är de betydligt färre, och något svårare att uttyda. Den tydligast formulerade rättigheten ser ut så här:

> (25) Om någon part anser sig påverkas starkt negativt av beslut av väsentlig vikt som fattats både i Beredningsgruppen och på Stormötet, ska parten kunna överklaga beslutet inom ramen för Studentlundssamarbetet.

Här uttrycks avtalsparternas rättighet på precis samma sätt som studentens möjlighet att teckna medlemskap i exempel (24). ”Ska kunna” uttrycker en möjlighet att göra någonting, och möjligheten hänger ihop med hög grad av förpliktelse. Förpliktelsen binder dock inte den som ges möjligheten, utan den som ska ge möjligheten. I exempel (24) är avtalsparterna skyldiga att uppfylla studentens möjlighet och i detta exempel är sannolikt en instans inom Studentlundssamarbetet skyldig att uppfylla avtalsparternas möjlighet. Precis som en uppmaning med hög grad av förpliktelse är en skyldighet, går det att argumentera för att en möjlighet med hög grad av förpliktelse är en rättighet.

Med detta resonemang är det uttryck för möjligheter vi ska leta efter för att upptäcka avtalsparternas rättigheter. Utöver exemplet ovan har jag identifierat ytterligare tre rättigheter. Den första ser ut så här:

> (26) Avtalsparterna är överens om att utträde ur Studentlundssamarbetet och uppsägning av detta avtal ska begäras och medges endast om en avtalspart på ett väsentligt sätt starkt missgynnas av samarbetet och frågan inte kunnat lösas via de regler och den procedur som anges i detta avtal och dess bilagor. Sådant utträde får dock tidigast ske vid det halvårsskifte som infaller efter att 9 månader har förflutit från begäran om utträde. Dock får sådant utträde ej ske före 1 juli 2014. Under sådan period ska avtalsparterna göra sitt yttersta för att lösa de utestående frågor som har legat till grund för begäran om utträde.

Rättigheten att gå ur samarbetet eller säga upp avtalet finns, men den är snarast konstruerad som en skyldighet inbäddad i ett antal villkor. Mest intressant är modaliteten i paragrafens första mening – precis som exempel (24) ligger den i en nominal att-bisats. Där står att

uppsägningen ”ska begäras och medges endast om en avtalspart”. Här finns hög grad av förpliktelse i ”ska”, som syftar till att förstärka vilka åtgärder som måste ha vidtagits innan en avtalspart begär utträde eller uppsägning. Rättigheten att gå ur samarbetet finns inte om avtalsparterna inte först har fullföljt sina skyldigheter: att göra allt de kan för att lösa problemen. Detta förtydligas i sista meningen, där skyldigheten att göra sitt yttersta för att lösa problem uttrycks genom den uppmaning i påståendeform som är vanligast förekommande i avtalet.

I de två påföljande meningarna ställs formella krav på utträdet: det ”får tidigast ske”, och det ”får inte ske före”. Dessa konstruktioner är snarast informerande och uttrycker ingen skyldighet utöver den som ingår i kontexten, alltså att avtalsparterna bekräftar att de förbinder sig att vänta ut den angivna tiden genom att skriva under avtalet. Samma princip verkar gälla för att ändra i avtalet:

> (27) Ändring av avtalet kan ske tidigast vid det halvårsskifte som infaller efter att 9 månader har förflutit sedan ändringen påkallats. Dock kan sådan ändring ske tidigast 1 juli 2014.

Att rättigheterna är så inbäddade i skyldigheter och krav kan verka onödigt komplicerat, men är nödvändigt med tanke på den kontext Studentlundsavtalet befinner sig i. Samarbetets syfte är att säkra avtalsparternas ekonomiska och sociala status, vilket är ett långsiktigt projekt. För att försäkra sig om att alla engagerar sig i projektet är det nödvändigt att göra det svårt att gå ur eller säga upp samarbetet. Genom att endast godkänna utträde om alla avtalsparter har gjort sitt bästa för att motverka det, säkerställer Studentlundsavtalet att avtalsparterna samarbetar även i svåra situationer. På så vis uppmuntrar man också till dialog och samarbete mellan avtalsparterna.

Avslutningsvis finns det i Studentlundsavtalet en rättighet som kompliceras av det faktum att mottagare och sändare i stor utsträckning är samma (juridiska) personer:

> (28) Avtalspart som inte fullgör sina skyldigheter inom Studentlundsavtalet och därigenom gör sig skyldig till ett väsentligt avtalsbrott, kan genom beslut av Stormötet uteslutas från Studentlundssamarbetet och därmed som part tvingas att lämna Studentlundsavtalet.

Tidigare har ”kan” signalerat möjlighet. I denna paragraf hänger ”kan” ihop med två passiva finit: ”uteslutas” och ”tvingas lämna”. Detta stycke verkar alltså uttrycka att avtalsparterna

har en möjlighet att uteslutas eller tvingas lämna samarbetet. Det låter bakvänt, och det är det också: om någon har en möjlighet finns det, som tidigare konstaterat, även någon som ger möjligheten. Ett sådant subjekt finns i texten, men kan inte analyseras här då det ligger inbäddat i en adverbiell bisats: ”genom beslut av Stormötet”.

Värt att notera här är att Stormötet består av representanter för avtalsparterna. De som kan besluta om att säga upp en avtalspart är en instans där denna avtalspart ingår. Således uttrycker denna paragraf både en risk och en rättighet för varje enskild avtalspart.

5.4 Övriga skyldigheter och rättigheter

I Studentlundsavtalet finns alltså både rättigheter och skyldigheter som rör avtalsparterna. Men utöver dessa verkar det också finnas rättigheter och skyldigheter som handlar om andra grupper och personer. Betyder det att Studentlundsavtalet har fler mottagare? Om inte – vilka är dessa andra och vad spelar deras skyldigheter för roll i avtalet?

Utöver avtalsparterna är Beredningsgruppen den instans som nämns mest frekvent i Studentlundsavtalet. I kapitel 2.2 redogjorde jag för den komplicerade relation som finns mellan sändare och mottagare, och Beredningsgruppen illustrerar tydligt denna problematik. I avtalet finns nämligen paragrafer som verkar uttrycka skyldigheter som rör specifikt Beredningsgruppen:

> (29) Beredningsgruppen ska se till att innehållet i avtalets bilagor tillämpas inom Studentlundssamarbetet och vid behov gentemot avtalsparterna initiera nödvändiga förändringar av sådana bilagor.

Här ser vi en skyldighet som uppenbart är Beredningsgruppens, och som dessutom uttrycks på precis samma sätt som de vanligaste skyldigheterna för avtalsparterna. På samma sätt förekommer Beredningsgruppen även i de bisatskonstruktioner som jag ovan har kategoriserat som *skyldigheter för avtalsparterna*:

> (30) Närmare regler om Stormötet ska beskrivas i en Arbetsordning som Beredningsgruppen ska utarbeta och som parterna ska fastställa och bilägga detta avtal.

> (31) Närmare regler och anvisningar kring sådan tvistelösning ska anges i den Arbetsordning för Studentlund som Beredningsgruppen ska utarbeta och som parterna ska fastställa och bilägga detta avtal.

Det verkar alltså som att även Beredningsgruppen är en deltagare här. Men om vi går tillbaka till Studentlundsavtalets kontext och bakgrund blir bilden mer komplicerad. Beredningsgruppen har det huvudsakliga ansvaret för att bereda de frågor som rör Studentlund: de lägger fram förslag på ändringar, de bereder frågor till möten, och så vidare. Men Beredningsgruppen är inte en juridisk person och skriver inte heller under Studentlundsavtalet. Beredningsgruppen är inte bunden av avtalet, så hur kan den vara en deltagare?

Svaret finns i sändar- och mottagaranalysen: Beredningsgruppen består av representanter från avtalsparterna, och avtalsparterna binds av skyldigheterna i Studentlundsavtalet. Beredningsgruppen har skyldigheter genom sina medlemmar, inte genom sig själv. Detta syns tydligare i andra formuleringar:

> (32) Beredningsgruppen är det forum som i första hand ska användas för sådan samordning. Beredningsgruppen kan dock istället hänskjuta frågan till Stormötet, om Beredningsgruppen anser det vara mer ändamålsenligt eller inte lyckas få till stånd sådan samordning som Beredningsgruppen anser nödvändig.
>
> (33) Samarbetet ska utvärderas under avtalstiden på terminsbasis. Beredningsgruppen ansvarar för att utvärdering genomförs.

I båda dessa är det tydligt att Beredningsgruppen har ett ansvar, inte en skyldighet. Avtalet reglerar inte vad Beredningsgruppen är skyldiga att göra, utan ger snarare en bakgrund till avtalsparternas skyldigheter inom Studentlundssamarbetet, på ett liknande sätt som avsnittet om avtalets syfte och bakgrund (se kapitel 4.1). Det är nödvändigt att fastställa Beredningsgruppens funktion, syfte och ett par grundläggande ansvarsområden i Studentlundsavtalet, men det är avtalsparternas skyldighet att välja Beredningsgruppen varje termin och se till att den arbetar. Detta förklarar även dessa två paragrafer, där Beredningsgruppens ”skyldigheter” uttrycks vagt och med låg förpliktelse:

> (34) Beredningsgruppen är det forum som i första hand ska användas för sådan samordning. Beredningsgruppen kan dock istället hänskjuta frågan till Stormötet, om Beredningsgruppen anser det vara mer ändamålsenligt eller inte lyckas få till stånd sådan samordning som Beredningsgruppen anser nödvändig.
>
> (35) Samarbetet ska utvärderas under avtalstiden på terminsbasis. Beredningsgruppen ansvarar för att utvärdering genomförs.

Detta är alltså inte en skyldighet, utan information som ges i Studentlundsavtalet för att bidra med information som avtalsparterna behöver för att kunna förstå sina egna skyldigheter bättre.

Ovanstående resonemang är egentligen logiskt, men kräver att läsaren ifrågasätter och granskar relationerna. Detta kan innebära en problematik då just dessa komplicerade formuleringar och paragrafer är det som huvudmottagaren (avtalsparterna) läser och tolkar. En komplicerad relation är inte problematisk i sig, men här finns risk att vara otydlig, vilket är en av de saker som avtalsparterna kommenterade i utvärderingarna.

5.5 Sammanfattning

För att återkoppla till uppsatsens tre frågeställningar, kan man inledningsvis konstatera att språkhandlingarna i Studentlundsavtalet är övervägande uppmaningar, konstruerade genom grammatiska metaforer. Avtalet utgörs av kongruenta påståendesatser men det förväntade responsdraget är inte bekräftelse utan aktion, vilket är responsdraget för uppmaningssatser. Detta synliggörs i kontextanalysen, där särskilt det juridiska språket är en viktig faktor i tolkningen.

Vidare påverkar kontexten graden av förpliktelse, framför allt eftersom juridisk text har en förpliktigande tyngd. Modaliteten i avtalet är nästan uteslutande hög grad av förpliktelse, vilket både beror på och bidrar till att avtalet är en genretypisk juridisk text. De grammatiska metaforerna är många och genom dem kan vi konstatera att Studentlundsavtalet inte bör läsas som en informerande text utan som en krävande.

Relationen mellan sändare och mottagare är komplicerad i alla delar av den interpersonella metafunktionen, och många gånger uppstår cirkelresonemang. Varken kontext- eller textanalysen ger tydliga svar på om relationen är jämlik eller ojämlik, men båda visar att komplikationerna i relationen gör delar av Studentlundsavtalet svårtolkade och möjligen otydliga.

Sammantaget kan man även konstatera att Studentlundsavtalet domineras av skyldigheter. Skyldigheterna i avtalet gäller nästan uteslutande avtalsparterna, och uttrycks övervägande i form av uppmaningar genom olika grammatiska metaforer. Avtalsparternas rättigheter är betydligt färre och uttrycks ofta inbäddade i skyldigheter. I avtalet finns även vissa skyldigheter som verkar gälla någon annan än avtalsparterna, men vid en närmare granskning blir det uppenbart att även dessa skyldigheter är kopplade till avtalsparterna, antingen genom konstruktioner med dolda subjekt eller genom strukturen inom Studentlund, vilket kan utläsas genom kontextanalysen.

6 Avslutande diskussion

I de utvärderingar som Studentlund har genomfört de senaste tre terminerna framgick det att medlemsorganisationerna kände sig osäkra på varandra och på hur Studentlund skulle marknadsföras. Utifrån ovanstående resultat går det inte att dra någon självklar slutsats om att otydligheten har med avtalets språkliga utformning att göra, men det står klart att både språket och kontexten är komplicerade. Det är inte oväntat med tanke på att avtalet är ett juridiskt dokument, men här finns ett par aspekter som kan bidra till en förklaring.

Det är rimligt att anta att kunskap om juridisk text inte alltid finns bland representanterna för avtalsparterna, då de är studenter från olika inriktningar. Om avtalet läses och tolkas utan förförståelse är det mycket möjligt att de komplicerade formuleringarna och inbäddade skyldigheterna ger upphov till missförstånd eller otydlighet. Troligtvis används inte avtalet som främsta källa till information om vad en avtalspart ska och inte ska göra i sitt dagliga arbete med Studentlund, men när avtalsparterna behöver använda sig av det som står i avtalet är det viktigt att de gör det med relevant förförståelse. Som konstaterat bör avtalet inte läsas som en informerande text utan som en uppmanande.

Kontextanalysen visar att relationen mellan avtalsparterna, Beredningsgruppen och andra instanser är lika komplicerad i verkligheten som i text. Frågan är vad som påverkar vad – gör avtalets formulering det svårt att tolka hur det praktiska arbetet ska gå till, eller är de praktiska omständigheterna svåra att förklara? Om relationen är otydlig i avtalet, hur ska då samarbetet bli tydligt för avtalsparterna?

Enbart den interpersonella metafunktionen kan inte besvara alla dessa frågor. Mina resultat visar dock att det är ett effektivt hjälpmedel för att undersöka hur språkhandlingar kan uttrycka rättigheter och skyldigheter i ett avtal, samt att kontext, grammatiska metaforer och modalitet är hjälpmedel som fungerar för att visa hur en genre (i detta fall juridisk text) skapas och vad vi kan förvänta oss av den.

I språkkonsulters studier och arbete är mottagaranpassning centralt, och en stor del av arbetet handlar om att identifiera mottagarens språkliga behov och undervisa skribenter i hur de kan arbeta med dem. I den interpersonella metafunktionen vävs grammatik och textanalys samman, vilket kan vara användbart för att både besvara och förklara många av de frågeställningar som är grundläggande i arbete med mottagaranpassning. Funktionell analys är således relevant för analys av skriftlig och muntlig kommunikation i allmänhet, och för språkkonsultarbete i synnerhet.

Källförteckning

Tryckta källor

Bergvall, Ida (2016). *Bokstavligt, bildligt och symboliskt i skolans matematik – en studie om ämnesspråk i TIMSS.* Diss. 2016, Uppsala universitet.

Englund Hjalmarsson, Helena & Mattson, Anki (2013). *Juristens skrivhandbok*. Stockholm: Jure

Gunnarsson, Britt-Louise (1982). *Lagtexters begriplighet: en språkfunktionell studie av medbestämmandelagen*. Diss. 1982, Uppsala universitet.

Hamberg, Leena (2011). Alternativa läsarroller i en arbetsplan, i: Holmberg, Per, Karlsson, Anna Malin & Nord, Andreas (red.), *Funktionell textanalys*. Stockholm: Norstedts.

Helgesson, Karin (2011). Att ställa krav i platsannonsen, i: Holmberg, Per, Karlsson, Anna Malin & Nord, Andreas (red.), *Funktionell textanalys*. Stockholm: Norstedts.

Holmberg, Per (2011). Texters interpersonella grammatik, i: Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin & Nord, Andreas (red.), *Funktionell textanalys*. Stockholm: Norstedts.

Holmberg, Per & Karlsson, Anna-Malin (2013). *Grammatik med betydelse: en introduktion till funktionell grammatik*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Lassus, Jannika. *Betydelser i barnfamiljsbroschyrer: Systemisk-funktionell analys av den tänkta läsaren och institutionen*. Diss. 2010, Helsingfors universitet.

Nygård Larsson, Pia (2011). *Biologiämnets texter : Text, språk och lärande i en språkligt heterogen gymnasieklass*. Diss. 2011, Malmö högskola.

Otryckta källor

Studentlund (2012). *Studentlundsavtal* [internt material]. Lund: Studentlund.

Studentlund (2015) *Utvärdering av Studentlund VT15* [internt material]. Lund: Studentlund

Studentlund (2016) *Sammanställning utvärdering Studentlund VT16* [internt material]. Lund: Studentlund

Studentlund (2016) *Sammanställning utvärdering HT16* [internt material]. Lund: Studentlund

Elektroniska källor

Karlsson, Anna-Malin (2007) Grammatik som förändrar världen – funktion före form. *Språktidningen*, oktober 2007. Hämtad 2017-01-03.
http://spraktidningen.se/artiklar/2007/10/grammatik-som-forandrar-varlden-funktion-fore-form

Lundin, K. (2016). Att instruera i idrottskontext. *Educare*, 2018(1), s.140-169. doi:https://doi.org/10.24834/educare.2018.1

Studentlund (2017) *Vad är Studentlund?* Hämtad 2017-01-02. http://www.studentlund.se/studentlund/

Studentlund (2018) *Nation*. Hämtad 2018-05-08. https://www.studentlund.se/nation/nation

Studentlund (2018) *Om kårerna*. Hämtad 2018-05-08. https://www.studentlund.se/karerna/

Bilagor

Bilaga 1

Studentlund

Studentlundsavtal

Östgöta nation, Västgöta nation, Lunds nation, Malmö nation, Helsingborgs- Landskrona nation, Sydskånska nationen, Kristianstads nation, Blekingska nationen, Göteborgs nation, Hallands nation, Kalmar nation, Wermlands nation, Juridiska Föreningen, LundaEkonomerna, Humanistiska och teologiska studentkåren, Lunds naturvetarkår, Samhällsvetarkåren vid Lunds universitet, Corpus Medicum, och Akademiska Föreningen har kommit överens om följande.

Bakgrund och syfte:
Ett medlemskap - ett studentliv
I samband med avskaffandet av nations- och kårobligatoriet beslöt sig ovan nämnda avtalsparter att fortsätta samarbetet med syfte att säkerställa förutsättningarna för och en struktur kring Lunds studentliv. Parterna namngav detta samarbete Studentlund. På så sätt kunde parterna bevara och stärka möjligheten att bedriva och utveckla parternas olika verksamheter – till gagn för avtalsparterna, dess medlemmar och Lunds Studentliv.

Studentlund har varit en stor framgång. Studentlundssamarbetet har åtminstone på kort sikt klarat övergången från obligatoriet. Över 25 000 studenter anslöt sig frivilligt till Studentlund vilket visar att Studentlund var ett attraktivt alternativ för studenterna och att studenterna vill vara med i och slå vakt om Lunds studentliv.

Genom att nu förlänga Studentlundsavtalet vill parterna fortsatt säkerställa Studentlundssamarbetets och Lunds Studentlivs fortlevnad och utveckling på längre sikt. Syftet med avtalet är vidare att skapa bästa förutsättningarna för medlemsrekrytering och samspel mellan de avtalsslutande organisationerna. Inom ramen för avtalet utvecklas varje avtalspart för sig, och tillsammans tillhandahåller parterna ett brett och rikt utbud av verksamheter för medlemmarna. Genom hänsyn och god kommunikation avtalsparterna emellan utvecklas Studentlund i den riktning som i största möjliga mån gynnar avtalsparterna och dess medlemmar.

Parterna inser att det under samarbetet kommer att uppkomma ett antal frågor som måste diskuteras och lösas parterna emellan. Parterna inser också att de har ett ansvar även för kommande studentgenerationer och därmed vill ha fokus på allt det positiva inom Studentlundssamarbetet och överbrygga eventuella frågor som kan ge upphov till motsättningar och tvist mellan parterna. Parterna är därför överens om att problem och tvistefrågor som dyker upp kring avtalsparternas verksamhet och behov av samordning eller kompromisser avseende sådan verksamhet inte ska utgöra grund för enskilda avtalsparters utträde ur Studentlund eller upphörande av Studentlundssamarbetet. Sådana frågor skall istället hanteras inom Studentlundsavtalet och lösas i positiv anda mellan parterna via särskilda instanser inom avtalet, där parterna har som mål att Studentlundssamarbetet ska gynnas och särskilt att inga enskilda parter väsentligen ska missgynnas. Sådana tvistelösande instanser ska inrättas genom detta avtal enligt vad som beskrivs nedan i detta avtal.

På basis av denna bakgrund och detta syfte har avtalsparterna ingått följande avtal:

Studentlund

§ 1 Studentlund
Avtalsparterna ska samarbeta under namnet Studentlund. I detta samarbete förbinder sig nationerna att av sina medlemmar kräva medlemskap i den avtalsslutande kår till vilken studentens utbildning hör. Kårerna förbinder sig på motsvarande sätt att av sina medlemmar kräva medlemskap i en avtalsslutande nation. Medlemskap i nation ska inkludera medlemskap i Akademiska Föreningen.

§ 2 Målgrupp och undantag
Målgruppen för Studentlund är studenter vid Lunds universitet. Målgruppen ska inte ha möjlighet att teckna separat medlemskap i avtalsslutande nation, avtalsslutande kår, eller Akademiska Föreningen. Målgruppen skall inte heller ha möjlighet till lösande av endast stödmedlemskap, särskilt medlemskap i Akademiska Föreningen, gästkort eller liknande.

Studenter vilkas utbildning ges vid annan ort än Lund, distansstudenter samt utresande studenter från Lunds universitet ska dock ha möjlighet att vara medlem i avtalsslutande nation inkluderat Akademiska Föreningen och/eller avtalsslutande kår.

Studenter vars utbildning hör till en kår utanför samarbetet ska ges möjlighet att vara medlem i en nation inkluderat Akademiska Föreningen.

§ 3 Förutsättningar för samarbetet
Avtalsslutande nation ska vara uttaxerande huvudman för Akademiska Föreningen och medlem av Kuratorskollegiet i Lund. Avtalsslutande kår ska ha status som kår enligt beslut av Lunds universitet.

§ 4 Målgrupp för verksamhet
Nationerna och Akademiska Föreningens verksamhet ska i huvudsak rikta sig till målgruppen i dess helhet. Kårernas verksamhet ska i huvudsak rikta sig till studenterna vid de utbildningar som hör till respektive kår.

§ 5 Medlemskapen
Avtalsparterna ska skapa incitament för att studenten ska bli medlem i nation, Akademiska Föreningen och kår, bland annat genom att koppla ett särskilt utbud till medlemskapen.

Nationernas huvudsakliga verksamhet ska vara förbehållen medlemmarna i de avtalsslutande nationerna.

§ 6 Medlemsavgifterna
Medlemsavgifterna ska tas ut gemensamt och på terminsbasis.
Avtalsparterna är överens om att den sammanlagda avgiften till nation, Akademiska Föreningen och kår ska uppfattas som rimlig.

Samråd om medlemsavgifternas storlek ska hållas mellan avtalsparterna minst en gång per termin. Normalt forum för sådant samråd är Stormötet med Beredningsgruppen som beredande instans.

Studentlund

§ 7 Inskrivning
Avtalsparterna ska reglera inskrivningen i ett separat avtal som ska läggas som bilaga till detta avtal.

Utgångspunkten vid inskrivning är att studenten någon gång under inskrivningen ska besöka den nation som studenten avser bli medlem i. Parterna avser att studenten ska kunna teckna medlemskap så snart som möjligt efter antagning till utbildning vid Lunds universitet.

§ 8 Marknadsföring
Avtalsparterna ska gemensamt och enskilt arbeta för att marknadsföra Studentlund, dess innebörd och verksamhet.

§ 9 Utvärdering
Samarbetet ska utvärderas under avtalstiden på terminsbasis. Beredningsgruppen ansvarar för att utvärdering genomförs.

§ 10 Struktur för samarbetet

Beredningsgruppen
Under samarbetet ska det finnas en Beredningsgrupp som bereder frågor som ligger inom ramen för detta Studentlundsavtal. Emellertid är varje avtalspart en suverän organisation och Beredningsgruppen bereder således inte enskilda frågor som ligger inom ramen för den enskilda avtalsslutande organisationen.

Beredningsgruppen ska se till att innehållet i avtalets bilagor tillämpas inom Studentlundssamarbetet och vid behov gentemot avtalsparterna initiera nödvändiga förändringar av sådana bilagor.

Närmare sammansättning av och regler om Beredningsgruppen ska beskrivas i en Arbetsordning som Beredningsgruppen ska utarbeta och som parterna ska fastställa och bilägga detta avtal.

Stormöte
Avtalsparterna ska mötas i Stormöte vid de tillfällen Beredningsgruppen sammankallar till.
Varje avtalsslutande part ska utse en ordinarie representant och en personlig suppleant såsom deras representanter i Stormötet.

Närmare regler om Stormötet ska beskrivas i en Arbetsordning som Beredningsgruppen ska utarbeta och som parterna ska fastställa och bilägga detta avtal.

Kommunikations- och samordningsrutiner
Parterna är överens om att det är av yttersta vikt för Studentlundssamarbetet att parterna har en bra kommunikation och samordning för att underlätta samarbetet. Exempel på detta är kommunikation om och samordning av tidpunkter för avtalsparternas större arrangemang.
Sådan samordning och kommunikation ska ske i enlighet med de regler och rutiner som parterna kommer att utarbeta och bilägga detta avtal.

Studentlund

Beredningsgruppen är det forum som i första hand ska användas för sådan samordning. Beredningsgruppen kan dock istället hänskjuta frågan till Stormötet, om Beredningsgruppen anser det vara mer ändamålsenligt eller inte lyckas få till stånd sådan samordning som Beredningsgruppen anser nödvändig.

Tvistelösning inom Studentlundssamarbetet
Avtalsparterna ska både enskilt och gemensamt via Beredningsgruppen respektive Stormötet verka för att alla ingående parter gynnas av samarbetet. Om någon part anser sig påverkas starkt negativt av beslut av väsentlig vikt som fattats både i Beredningsgruppen och på Stormötet, ska parten kunna överklaga beslutet inom ramen för Studentlundssamarbetet. Som ett led i detta avser avtalsparterna att införa ett seniort råd som slutligt kan ta ställning till sådana överklaganden.

Närmare regler och anvisningar kring sådan tvistelösning ska anges i den Arbetsordning för Studentlund som Beredningsgruppen ska utarbeta och som parterna ska fastställa och bilägga detta avtal.

§ 11 Tillträde
Förhandlingar om tillträde till detta avtal kan påbörjas vid tillfälle. Organisationer har möjlighet att tillträda samarbetet om de uppfyller bestämmelserna i avtalet. Beslut om ny avtalspart kräver enighet bland samtliga avtalsparter.

§ 12 Bindningstid samt ändring av avtalet
Avtalet gäller tills vidare från ikraftträdandet. Ändring av avtalet kan ske tidigast vid det halvårsskifte som infaller efter att 9 månader har förflutit sedan ändringen påkallats. Dock kan sådan ändring ske tidigast 1 juli 2014.

Avtalsparterna är överens om att utgångspunkten är att avtalet ska gälla minst under 5 år utan några väsentliga ändringar vad gäller samarbetet och dess former. Ändringar av ramavtalet ska således normalt inte vidtas. Ändringar ska istället göras i form av ändringar i och tillägg till bilagorna till ramavtalet. Beredningsgruppen ansvarar för översynen av dessa bilagor och ska vid behov lägga fram förslag om ändringar till avtalsparterna. Beredningsgruppen kan själv besluta om mindre justeringar av mera praktisk natur eller justeringar som är en direkt följd av avtalsparternas gemensamma beslut eller beslut av Stormötet.

Avtalsparterna är överens om att utträde ur Studentlundssamarbetet och uppsägning av detta avtal ska begäras och medges endast om en avtalspart på ett väsentlig sätt starkt missgynnas av samarbetet och frågan inte kunnat lösas via de regler och den procedur som anges i detta avtal och dess bilagor. Sådant utträde får dock tidigast ske vid det halvårsskifte som infaller efter att 9 månader har förflutit från begäran om utträde. Dock får sådant utträde ej ske före 1 juli 2014. Under sådan period ska avtalsparterna göra sitt yttersta för att lösa de utestående frågor som har legat till grund för begäran om utträde.

Avtalspart som inte fullgör sina skyldigheter inom Studentlundsavtalet och därigenom gör sig skyldig till ett väsentligt avtalsbrott, kan genom beslut av Stormötet uteslutas från Studentlundssamarbetet och därmed som part tvingas att lämna Studentlundsavtalet.

Studentlund

§ 13 Ikraftträdande
Detta avtal träder ikraft den 1 juli 2012.

Bilagor
Följande bilagor skall fastställas och biläggas detta avtal:

1. Arbetsordning för Studentlund
2. Inskrivningsavtal

Studentlund

Östgöta nation
Simon Berg, qurator
Cecilia Rydquist, proqurator

Västgöta nation
Björn Johansson, qurator
Jakob Jonsson, proqurator ekonomi

Lunds nation
Boel Nilsson, kurator
Henrik Östman, prokurator ekonomi

Malmö nation
Kajsa Ericson, qurator

Helsingborgs- Landskrona nation
Anders Örtengren, kurator
Lisa Brand, prokurator

Sydskånska nationen
Erik Wikstrand, qurator

Kristianstads nation
Gustav Brattström, qurator

Blekingska nationen
Henrik Persson, qurator

Göteborgs nation
Carl Andersson, qurator

Hallands nation
Elinor Lavesson, qurator
Magnus Norrby, proqurator

Kalmar nation
Carl Markus Knutsson, kurator

Wermlands nation
Linda Nilsson, kurator
Tove Mårtensson, prokurator ekonomi

Juridiska Föreningen
Joakim Winnerljung, vice ordförande

LundaEkonomernas studentkår
Jonas Wendt, ordförande

Humanistiska och teologiska studentkåren
Hanna Maria Skoglund, ordförande

Lunds naturvetarkår
Paul Birch, vice ordförande

Samhällsvetarkåren vid Lunds universitet
Nicolai Slotte, ordförande

Corpus Medicum
Niclas Svensson, sektionsordförande och språkrör
Viktor Åsbrink, sektionsordförande och språkrör
Anja Nylander, sektionsordförande och språkrör

Akademiska Föreningen
Nicklas Nygren, kommunikationschef
Eva Leire, ordförande